

[0481]

DE TAELSKAT FAN FALSA

Hwa't in list makket fan Frysktalige skriften, printe of net, út de 18de en 19de ieu, komt dêrby dingen tsjin as de *Tesk-laow* fan Achlum en it forneamde Oera Linda Boek. As de *Enc. van Friesland* (1958) de lêste stân fan saken registrearje soe, is de earste in falsum (neffens hwat der stiet onder *Dorsrecht, Het Achlumer*) of alteast in 'wrsch. romantische vervalsing' (ûnder it kopke *Tesk-laow*).

Beide teksten soene al lang yn de apparaten fan it Midfrysk wurdboek (to Grins) en it Nijfrysk wurdboek (to Ljouwert) forarbeide wêze, oft de lêzer net it idé krige en kriget dat de skriuwers him forrifelje wolle en de ynhâld as âld en echt prissentearje. Net dat de skriuwers dat yn falsa mear útkomme litte as de skriuwer fan normale fiksjeteksten, mar der is dan forskil yn de wize dêr't de teksten op oanbean wurde. Earste frage: kin dat de wurdboekmakker hwat skele? Kin dat de wurdboekmakker hwat skele, binammen *neidat* in tekst as falsum ûntmaskere is en dêrmei realiter op ien line komd is to stean mei normale fiksje? Is de tekst fan it falsum foar de lêzer net op syn minst like nijsgjirrich as hwat er fierders út deselde tiid ûnder eagen kriget? Is in tekst tekst ôf en ta weismiten keard (mar hwerom dogge we dat dan net?), as er identifisearre is as net bitrouber histoarysk ek al hat er literair of simpelwei as taeldokumint noch sa folle to bitsjuten? It nuvere is dat sa'n tekst sa't liket mei gjin oar kritearium to liif gien wurde mei as dat fan: is er echt (d.w.s. krekt like âld as er neffens taelfoarm ensfh. suggerearret to wêzen) of net echt?

Ja, mar dat sabeare Aldfrysk dan, dêr't de beide hjir neamde dokuminten yn skreaun binne - hwat moatte wy dêr dan mei oan? Tsjinfrage: litte wy by it meitsjen fan in Nijfrysk wurdboek ek alle stikken yn de *Iduna*-staving bûten biskôging, om't se yn in soarte fan Aldfrysk skreaun binne? Moat in treflike tekst as Douwe Tamminga en Gys Koelstra harren *Gysbert Japicx op bisiik* (op s. 30ff fan *In materna lingua*, Boalsert 1949) foar takomstige lêzers in riedling bliuwe, om't dêr de taelfoarm fan GJ brûkt is?

Foar in wurdboek as it Nijfryske binne der rju fraechstikken fan dit soarte. Foarst is sa'n wurdboek al in hybridysk gefal om't it troch elkoar de sprektael werjaen moat en de op skrift brûkte taelfoarmen nei 1800, *gesicht* sa goed as *antlit*, *gefolch* sa goed as *siid*. Tekenje wy dêr biswier oan tsjin de argayske taelfoarm? Mei hok rjocht keare wy dan wurden fan *Tesk-laow* en O.L.B. der bûten?

De filolooch moat gear oer fingearre realiteit likegoed as oer foar reël forkofte fiksje: beide bisteane yn teksten en beide wolle tsjut wurde, tinkt my. Mar faeks tinke oaren der oars oer...

*Súdhoarm**Teake Hoekema*